

Напряом 6. *Сучасні проблеми методики навчання української та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти.*

Євгеній Шинкаренко

здобувач вищої освіти 1 року навчання за другим (магістерським) рівнем факультету української філології Криворізького державного педагогічного університету, м. Кривий Ріг

Науковий керівник к.ф.н., доц. С.С.Журба

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПОЕМИ «МАЗЕПА» ДЖ. БАЙРОНА НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У процесі вивчення літератури в навчальних закладах важливе значення має прочитання творів у контексті світової культури та мистецтва. Шкільний аналіз художнього твору спонукає вчителя залучити до своїх педагогічних методик можливості компаративістики, які спрямовані на формування в учнів вміння працювати з інформацією у процесі пошукової діяльності. Компаративний (порівняльно-історичний) метод в літературознавстві ґрунтується на міжлітературних зв'язках, дозволяє вказати на спільні та відмінні риси між творами. У літературознавстві зіставлення художніх текстів відбувається на генетичному (з одного джерела), контактному (взаємовпливи), типологічному (незалежні одне від одного) рівні. Науковці вказують на літературну трансформацію (інтерпретацію) вічних образів (Каїн та Абель, Прометей, Гамлет, Фауст), мандрівних сюжетів (пошуки скарбів, битва богатиря з нечистою силою, зрада коханого), загальнолюдських цінностей (любов, добро, чесність, шляхетність).

Одне із важливих завдань літературної освіти полягає в тому, щоб дати учням уявлення про найбільш значимі явища української та зарубіжної літератур у єдності їх розвитку. Прочитання тексту через взаємовпливи, взаємодію на різних рівнях художньої структури є складовою порівняльно-типологічного аналізу. Саме використання на уроках української та зарубіжної літератур компаративного аналізу художнього твору дозволяє зосередити увагу на розумінні цілісного розвитку світового літературного процесу, дає можливість по-новому проінтерпретувати текст, відкриваючи нові змістові пласти, сприяє формуванню гуманістичного світогляду, естетичних смаків, підвищує загальнокультурний рівень розвитку учнів. У чинній програмі з зарубіжної літератури одним із змістових компонентів є компаративна змістова лінія, що «забезпечує порівняння літературних творів, явищ і фактів, що належать до різних літератур; установлення зв'язків між українською та зарубіжними літературами (генетичних, контактних, типологічних та ін.); розгляд традиційних тем, сюжетів, мотивів, образів у різних літературах; зіставлення оригіналів та україномовних перекладів літературних творів; увиразнення особливостей української культури й літератури на тлі світової; демонстрацію лексичного багатства й невичерпних стилістичних можливостей української мови, а також поглиблення знань і розвиток навичок учнів з іноземних мов» [4, с. 13]. Реалізація компаративної складової забезпечує цілісність літературного аналізу, формування компетенцій, що дозволяє учням зрозуміти самотність кожної національної літератури.

Питання компаративного аналізу тексту на різних рівнях (жанровому, стильовому, наративному, інтертекстуальному, інтермедіальному, міфопоетичному) на уроках літератури стало предметом дослідження у працях науковців: Є. Волощук, Р. Гром'яка, О. Ісаєвої, Ю. Ковбасенка, О. Криворучко, О. Куцевол, І. Маранської та ін. Використання порівняльно-типологічного аналізу творів на уроках української та зарубіжної літератур розглянуто в дослідженні А. Градовського [2]; С. Жила окреслює питання теорії і практики використання творів суміжних видів мистецтв [3].

На уроках літератури можна використати різні елементи компаративного аналізу, що розкривають особливості тексту у культурно-історичному аспекті. Одним із практичних способів застосування порівняльно-типологічного аналізу творів є зіставлення творів, їх спільних та відмінних рис. Під час аналізу поеми англійського письменника Дж. Байрона «Мазепа» варто вказати на інтерпретацію образу українського гетьмана Івана Мазепи у світовій літературі, зіставлення художнього образу з історичним джерелом. Вивчення типологічних спільностей та відмінностей образу історичного діяча можна прослідкувати через зіставлення сюжетних ліній, стильових особливостей поем «Мазепа» Дж. Байрона [1] та В. Сосюри [5]. Доцільно використати такі елементи компаративного аналізу, як: складання порівняльних таблиць, голограм, створення буктрейлерів, проєктів, відвідування віртуальних музеїв, веб-квести тощо. Використовуючи онлайн-застосунки на кшталт MindMeister, можна створитиментальну карту на тему «Образ Івана Мазепи в поемах Дж. Байрона та В. Сосюри». Створюючи ментальну карту, учні виділяють основні риси характерів героя поем, вказують на його модифікацію та інтерпретацію авторами. Важливим аспектом є включення в зміст уроку такого виду роботи, як створення інформаційного буклету «Україна в поемах Дж. Байрона та В. Сосюри». Для ґрунтовного аналізу твору Дж. Байрона варто використати компаративний аспект, який спонукає учнів до проведення паралелей і визначення місця твору у світовому літературному процесі, активізує творче мислення школярів, стимулює до написання власних творів.

Список використаної літератури

1. Байрон Дж. Мазепа : поема / пер. з англ. О. Веретенченка. Детройт, 1959. 48 с.
2. Градовський А. Компаративний аналіз у системі шкільного курсу літератури: методологія та методика. Черкаси, 2003. 292 с.
3. Жила С. Теорія і практика вивчення української літератури у взаємозв'язках із різними видами мистецтв у старших класах загальноосвітньої школи : монографія. Чернігів, 2004. 360 с.

4. Зарубіжна література. Навчальна програма для 10-11-х класів. URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zarubizhna.literatura-10-11-standart.pdf>
(дата звернення - 12.05.2024)

5. Сосюра В. Мазепа. Київ. 1988. №12. С.77–107.